

Remiantis Statistikos departamento duomenimis, kasmet apie 25 tūkst. Lietuvos abiturientų baigia mokyklą, tačiau daugiau nei trečdalis jų nėra tikri, kokį kelią pasirinkti toliau - studijas, darbą, savanorystę ar laikinas savęs paieškas.

Artėjanti mokslo metų pabaiga daugeliui abiturientų tampa ne tik laukiamu finišu, bet ir naujų klausimų bei abejonių pradžia. Kaip nepasiklysti tarp daugybės pasirinkimų ir priimti sprendimą, kuris ne tik atitiktų lūkesčius, bet ir skatintų asmeninį augimą?

Apie tai, kaip jauniems žmonėms susiorientuoti greitai besikeičiančiame karjeros pasaulyje, kalbamės su KTU Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakulteto docente, ugdymo karjerai eksperte dr. Vilija Stanišauskiene.

- Kaip ir kiekvieną pavasarį abiturientams nuskambėjęs paskutinis skambutis - simbolinė riba, žyminti įveikto etapo pabaigą ir naujo pradžia. Kaip nesuklysti renkantis studijas, darbą ar kitą karjeros scenarijų?

- Abiturientams šis laikas ištis sudėtingas - užpildytas ne tik neramaus egzaminų ir jų rezultatų laukimo, bet ir dvejonių dėl ateities. Šaunu, kai abiturientui aišku: esu subrendęs naujam gyvenimo etapui, žinau, ką ir kodėl renkuosi, ir nekantrauju žengti šį žingsnį. Tačiau neretai pasitaiko ir kitas variantas: nežinau, nesu tikras, ką toliau daryti, bet privalau kažką pasirinkti. Baimė suklysti, tėvų, mokytojų lūkesčiai, aplinkos spaudimas nepadedą, o tik dar labiau didina įtampą.

Nusiraminkite. Pirmasis karjeros srities pasirinkimas - svarbus ir atsakingas, tačiau ne galutinis sprendimas, tokių sprendimų per gyvenimą bus daug. Dabar vidutiniškai žmogus per savo gyvenimą karjerą keičia apie 5-7 kartus.

Prognozuojama, kad ateityje šių pokyčių bus dar daugiau. Tobulėjant technologijoms, keičiantis darbo aplinkai ir pobūdžiui, žmonės vis labiau yra linkę perkelti savo kompetencijas, išbandyti įvairias sritis, ieškoti tos, kuri geriausiai užtikrina darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą, teikia pasitenkinimą darbu.

- Ką svarbu įvertinti renkantis studijas ar kitus karjeros scenarijus?

- Bene svarbiausia - gerai pažinti save, sąžiningai įsivardyti savo vertybes, interesus ir gabumus. Atsakymas į šiuos tris klausimus - kas man svarbu? kas man įdomu? kam esu gabus? - yra kaip rėtis, atsijojantis asmeniui tinkamas karjeros sritis iš neapbrėptų galimybių gausos.

Taip pat labai svarbu atsigręžti į svajones. Atėjo metas jas pildyti! Įsivaizduokite, kokia būtų jūsų karjera, jei turėtumėte galią padaryti ją bet kokią? Ką veiktumėte gyvenime, jei turėtumėte neribotas finansines galimybes? Koks jums yra idealus gyvenimo ir karjeros scenarijus? Yra daugybė būdų, leidžiančių giliau pažvelgti į save, reflektuoti savo lūkesčius karjerai. Labai gerai, kai jaunuoliai turi galimybę pasikalbėti apie tai su išmintingais suaugusiais (tėvais, mokytojais, karjeros specialistais), kurie išklauso, padeda „susidėlioti“ savąjį supratimą, neprimeddami asmeninės pozicijos.

Na, o jau sudarant galutinį pasirinkimų sąrašą, kiekvieną pasirinkimą reikėtų patikrinti

taikant trijų kriterijų – noriu, galiu, reikia – sistemą. Ar tikrai noriu veikti, tobulėti šioje srityje? Ar turiu pakankamai gabumų, atitinku reikalavimus? Ar šios srities specialistai bus paklausūs darbo rinkoje, ir ar darbas šioje srityje patenkins mano poreikius?

- Kaip susigaudyti darbo pasaulyje, kuris nuolat keičiasi? Kaip nuspėti, kokie specialistai bus paklausūs po dešimties ar daugiau metų?

- Visada bus paklausūs geri bet kurios srities specialistai. Svarbu suvokti, kad pokytis bet kurioje srityje neįvyksta per dieną, karjeros sritys transformuojasi palaipsniui. Spėsime prisiderinti, persikvalifikuoti, tik turime būti nusiteikę – mokytis teks visą gyvenimą. Beje, būtinybė nuolat mokytis ir visuomenės senėjimas perdėlioja ir švietimo akcentus, atsiranda didesnis mokytojų, galinčių mokyti suaugusiuosius, poreikis, taip pat ryškėja ir [edukatorių](#), dirbančių įmonėse ir kultūros įstaigose, paklausa.

Įvertinant technologijų pažangą ir tai, kad daugelis rutininių darbų bus automatizuoti, itin reikalingi bus specialistai, gebantys atlikti kūrybiškas, kritinio mąstymo ir žmogiško kontakto reikalaujančias užduotis. **Minkštieji įgūdžiai** – komunikacija, lyderystė, emocinis intelektas bus vis labiau vertinami, nes technologijos negali jų pakeisti.

- Kaip vertinate jaunuolių domėjimąsi tarpdisciplininėmis sritimis, pavyzdžiui, socialinių mokslų ir informacinių technologijų deriniu?

- Tarpdiscipliniškumas laikomas viena iš svarbiausių ateities švietimo ir darbo rinkos tendencijų.

Dauguma šiuolaikinių problemų yra kompleksinės (pavyzdžiui, etiniai dirbtinio intelekto naudojimo klausimai, socialinė įtrauktis, nuotolinis mokymas, darni miestų plėtra) ir reikalauja tiek technologinių, tiek socialinių ar humanitarinių žinių derinio.

Darbuotojai, gebantys kalbėti ir „technologijų“, ir „žmogaus“ kalba, tampa itin paklausūs. Tad jaunuolių susidomėjimas tokiomis sritimis rodo brandų, į ateitį orientuotą jų požiūrį.

- Kokių klaidų daro jauni žmonės, rinkdamiesi studijas?

Daugiau nei 20 metų dirbu su paaugliais ir jaunuoliais – mokiniais vedu karjeros planavimo užsiėmimus, studentams dėstau karjeros kūrimo kursą. Visada pasikalbame apie jų karjeros pasirinkimus ir sprendimą lėmusius veiksnius.

Pastebiu, kad studentų pasirinkimai kaskart sąmoningesni, užtikrinti, stipriau argumentuoti. Vis mažiau „pasiklydusių“, ne ten patekusių. Galimai šis pokytis susijęs su pastaruoju metu ugdymui karjerai mokykloje skiriamu dideliu dėmesiu, švietimo įstaigose atsiradusia karjeros specialisto pareigybe.

Vis tik dar pasitaiko keistokų karjeros pasirinkimo paaiškinimų: „stojau ten pat, kur draugas“, „svarbu buvo įstoti į universitetą, nesvarbu kokią programą“, „tėvai sakė, kad informatika man tinka, garantuotas darbas ir dideli pinigai“... Nevadinčiau tokių pasirinkimų klaidomis, gal labiau – atsitiktiniais sprendimais, kurie kartais būna ir visai sėkmingi.

- Ką pasakytumėt nerimaujantiems abiturientams?

- Viskas bus gerai!

